

НАПРЯМОК 7. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Богдан Б.В.,
старший викладач кафедри
адміністративного та фінансового права,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
Жолондієвська І.В.,
“Економічна журналістика”, 1 курс, денна ф.н.,
факультет управління персоналом,
соціології та психології,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю дослідження регулювання та сучасного стану екологічної безпеки, виокремленням основних тенденцій і особливостей здійснення екологічної політики України та країнами Європейського Союзу (далі - ЄС). Мета дослідження полягає в проведенні аналізу регулювання екологічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану та запозичення кращого європейського досвіду.

Завдання природоохоронної політики полягає у захисті навколишнього середовища шляхом створення більш екологічних і менш ресурсоемних технологій, рекрутизації промислового виробництва за інноваційним еколого безпечним типом, впровадження методів управління, які одночасно забезпечують зростання його ефективності та зниження обсягів забруднень, а також формують екологічну орієнтацію у споживачів.

Екологічна безпека є доволі сформованим поняттям в сучасній юридичній науці та законодавстві України. Вперше про екологічну безпеку було зазначено в Декларації про державний суверенітет України у розділі «Екологічна безпека»: *«Українська РСР має право заборонити будівництво та припинити функціонування будь-яких підприємств, установ, організацій та інших об'єктів, які спричиняють загрозу екологічній безпеці; дбає про екологічну безпеку громадян, про генофонд народу, його молодого покоління»* [1]. Відповідно до ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» під **екологічною безпекою** визначено такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникненню небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [2]. Із вищенаведеного можна зазначити, що економічна безпека охоплює широкий спектр питань, запорукою забезпечення та підтримання екологічної безпеки є

гармонійні та встановлені і належним чином врегульовані відносини між державою та громадянами.

Стратегічно важливими напрямками для України є впровадження методологічного сприймання збалансованого розвитку та «зеленої економіки». Забезпечення збереження екосистеми – один з фундаментів збалансованого розвитку в умовах кризової військово-політичної ситуації в Україні, яка склалась на сьогодні. Вважаємо, що реальний крок суспільства до виходу з глобальної екокризи полягає в тому, щоб свідомо та без винятку дотримуватись правових обмежень в процесі своєї активної діяльності. Варто наголосити на необхідності стабільності екологічного законодавства, мінімізації в ньому правових прогалин, наявності визначення чіткої екологічної політики на всіх рівнях державного управління. Ці чинники впливають на можливість держави вирішувати існуючі екологічні проблеми та запобігати виникненню нових. Слід сконцентрувати увагу на нагальній потребі у проведенні екологічної загальномасштабної політики з просвіти громадян України, починаючи із свідомого віку. Ефективним способом регулювання екологічної безпеки є поєднання економічних методів з плановими, адміністративними та правовими; побудова організаційного механізму регулювання екологічної безпеки, що має за мету встановлення та налагодження партнерських відносин органів публічної влади з бізнесом, громадськістю; соціальний діалог та врахування громадської думки; поширення екологічних знань та їх майбутнє спільне налагодження. Вважаємо за необхідне зауважити, що побудова організаційної структури системи управління екологічної безпеки гальмується через слабке формування організації територіальної влади, реформування міжбюджетних відносин, слабку участь суспільства і бізнесу в процесах екологічної безпеки.

Проблема неврегульованого державного управління в сфері охорони довкілля та використання екологічних нормативів, як вияв засобу нейтральної позиції, пов'язана з втратою стратегічно важливих регіональних природних ресурсів. Повномасштабне вторгнення росії до України з 24 лютого 2022 року вже завдало та продовжує завдавати величезної руйнівної шкоди екології та інфраструктурі населених пунктів, де досі тривають активні бойові дії. Наразі неможливо повністю оцінити вплив війни на довкілля через брак точної інформації. Насамперед збирати ці дані небезпечно для фахівців, оскільки тривають бойові дії; крім того, не вся інформація може бути озвучена публічно через необхідність дотримання збереження національних інтересів. Пряме потрапляння снарядів та забруднення обгорілою військовою технікою повністю руйнує екосистему України. Усі набої, які розриваються, горіння неметалевих деталей військової техніки забруднюють ґрунти та воду важкими металевими і токсичними елементами. Окупанти просувалися вглиб природних територій, займали ліси та території природно-заповідного фонду. Рух важкої техніки, будівництво фортифікаційних споруд і бойові дії зумовили пошкодження ґрунтового покриву. Це призводить до деградації рослинного покриву, посилює вітрову і водну ерозію. Окупанти заподіяли шкоду лісовому господарству в Київській, Чернігівській, Сумській,

Луганській, Донецькій та Херсонській областях, яку наразі оцінити неможливо. В лісах уже є велика кількість ракет, що впали, а також нерозірваних боєприпасів. Все вищезазначене становитиме потенційну небезпеку для людей протягом багатьох десятиліть. Руйнівні наслідки від російських військ та пожежі в екосистемах, хімічне забруднення від обстрілів і ракет, несуть загрозу втрати біорізноманіттю та зникненню червонокнижних видів тварин. Переважна більшість обстрілів припадає на населенні пункти та об'єкти промисловості в них. Металеві уламки снарядів, що потрапляють у довкілля є небезпечними. Потрапляючи до ґрунту, шкідливі речовини можуть мігрувати до ґрунтових вод і в результаті потрапляти до харчових ланцюгів, впливаючи і на тварин, і на людей. Джерелом забруднення є також: згорілі танки, транспортні засоби, збиті літаки та інші залишки бойових дій; нафтопродукти, що забруднюють ґрунти та моря; пожежі на промислових об'єктах. Наразі нагальною потребою є документування злочинів повномасштабного російського вторгнення, для чого створені інструменти, які дозволяють збирати свідчення і документувати злочини проти довкілля в тому числі.

Внаслідок військової діяльності руйнуються міста. Уже зараз архітектори об'єднуються для того, щоб пропонувати проекти відбудови зруйнованих міст. На жаль, вже є такі міста як м. Маріуполь, що зруйновані майже повністю.

Важливим аспектом сьогодення є діяльність Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, яке формує та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, в тому числі екологічної безпеки [3]. На наш погляд, наразі в Україні є доцільним запроваджувати європейський досвід у сфері екологічної безпеки, підвищувати рівень правосвідомості громадян, забезпечувати їх доступ до екологічної інформації.

Європейським співтовариством наразі напрацьований значний досвід щодо регулювання екологічної безпеки, використання широкого формату екополітики, методів і організаційних структур регулювання екологічної безпеки регіону. Екологічна політика є однією з найбільш важливих галузей законодавства ЄС, який є визнаним авторитетом в екологічній сфері. Громадяни ЄС користуються найвищими в світі екологічними стандартами. ЄС і національні уряди визначили чіткі цілі для спрямування європейської екологічної політики до 2020 року та подальше бачення результатів, яких необхідно досягнути до 2050 року за підтримки спеціалізованих дослідницьких програм, законодавства і фінансування. Цілі екологічної політики ЄС:

- охороняти, зберігати та посилювати природний капітал ЄС;
- перетворити ЄС на ресурсноєфективну, екологічну та конкурентноздатну низьковуглецеву економіку;
- захистити громадян ЄС від тиску та ризиків для здоров'я та благополуччя, пов'язаних з навколишнім середовищем.

Охорона навколишнього середовища та інновації допомагають створити нові можливості для бізнесу та зайнятості, які стимулюють подальші інвестиції. «Зелена економіка» лежить в основі політики ЄС для забезпечення того, щоб економічне зростання в Європі було екологічно стійким. ЄС також відіграє ключову роль у сприянні сталому розвитку на глобальному рівні; прийняв законодавство, спрямоване на покращення якості водних ресурсів, подолання забруднення повітря та шуму, забезпечення безпеки хімічних речовин, встановлення стандартів для поводження зі сміттям, охорону біорізноманіття та захисту рослин [4]. Стаття 3 (3) Консолідованої версії Договору про Європейський Союз визначає цілі ЄС, які полягають у тому, що ЄС здійснюватиме всі необхідні дії для забезпечення збалансованого економічного зростання, а також стабільності цін і високого рівня захисту навколишнього природного середовища і підвищення якості середовища [5].

Підсумовуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що Європейське співтовариство напрацювало значний досвід щодо демократизації регулювання екологічної безпеки, використання широкого спектру інструментів екополітики, методів, організаційних структур регулювання екологічної безпеки регіону, який наразі може стати нашої державі в нагоді.

Відповідно до розвитку сучасної екологічної політики в Україні вбачається необхідність активізації впровадження нових ефективних важелів екологічної політики. В сучасних умовах широке використання економічних механізмів охорони навколишнього природного середовища стане ключовим та надасть можливість стимулювати екологічну поведінку суб'єктів господарської діяльності й суспільства загалом. Запозичення позитивного досвіду європейських країн щодо втілення економічних інструментів сприятиме ефективному вирішенню питань екологічної політики. Процес підтримання екологічної безпеки на належному для життя рівні є складним та багатограним, що включає комплекс заходів, процедур та напрацювань практик в екологічній сфері. Вирішення екологічних проблем України є обов'язковою умовою інтеграції до Європейського співтовариства. Необхідно досягнути відповідного рівня екологічної відповідальності як суб'єктів господарювання, так і органів державної влади, які призначені контролювати стан навколишнього природного середовища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про державний суверенітет України: Декларація від 16.07.1990 р. № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення: 14.05.2022).
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 14.05.2022).
3. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 р. № 425. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistemi-centralnih-organiv-vikonavchoyi-t270520> (дата звернення: 14.05.2022).

4. Towards a greener and more sustainable Europe [Electronic resource]. URL: https://europa.eu/european-union/topics/environment_en (дата звернення: 13.05.2022).

5. Consolidated version of the Treaty on European Union, OJ C 326, 26.10.2012, p. 13–390 URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:EN:PDF> (дата звернення: 13.05.2022).

Legeza Yu.O.,
Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Civil,
Commercial and Environmental Law
(Dnipro University of Technology, Dnipro, Ukraine)

ADMINISTRATIVE AGREEMENTS IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Administrative agreements in the field of natural resources use arise on the basis of previously obtained permits [1, p. 97]. A fundamental approach to solving the problems of private contractual regulation in the field of natural resources use is proposed in the doctoral dissertation of N.R.Kobetskaya [2]. The researcher in the course of the study concludes that there is a special legal structure - a natural resource contract of an administrative nature. In this aspect, we can characterize lease agreements for water bodies, long-term temporary forest use agreements, production sharing agreements as natural resource agreements with a predominance of civil law elements, and, for example, subsoil use agreement as an administrative natural resource agreement. "A form of regulation of relations of use of natural resources, which combines private and public elements, due to the need to protect public environmental interests, as well as norms of different sectoral affiliation based on natural resource specifics" [2, p. 331].

The most ambiguous form of administrative agreements in the field of subsoil use are agreements (contracts) on the conditions of subsoil use, which are in addition to special permits for subsoil use. In turn, the subsoil use agreement contains a Work Program concluded between the Ministry of Energy and Environmental Protection and the subsoil user. Exemplary agreements on subsoil use conditions are approved by the Ministry of Energy and Environmental Protection.

For example, in 2015, the order of the State Committee for Geodesy and Mapping of Ukraine dated 13.02.2015 № 16 approved eight such agreements on subsoil use conditions for the purpose of: 1) construction and operation of underground structures not related to mining, including including facilities for underground storage of oil, gas and other substances and materials, disposal of harmful substances and industrial waste, wastewater discharge; 2) extraction of hydrocarbons; 3) VKK; 4) geological study of mineral deposits; 5) geological study, including research and development of the RCC; 6) geological study, including